

GİBTÜ İslami İlimler Fakültesi Dergisi SIRAT
GIBTU Journal of Faculty of Islamic Sciences SIRAT
ISSN 2757-8631 | e-ISSN 2717-8064
Kasım / November 2022, 3/2: 100-129

İslam Hukukunda Evlenmenin Hükümü

Muhammed Mehdi AKSOY

Doktora Öğrencisi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı / İslam Hukuku Bilim Dalı
PhD Student, Kahramanmaraş Sütçü İmam University,
Social Sciences Institute,
Department of Basic Islamic Sciences / Islamic Law Department
Kahramanmaraş, Turkey
m.mehdi.aksoy@gmail.com
orcid.org/ 0000-0003-2854-730X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 19 Eylül / September 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 05 Ekim / October 2022

Yayın Tarihi / Published: 30 Kasım / November 2022

Yayın Sezonu / Pub. Date Season: Kasım / November

Cilt-Sayı / Volume-Issue: 3/2, **Sayfa:** 100-129

Atf/Citaes: Aksoy, Muhammed Mehdi. “İslam Hukukunda Evlenmenin Hükümü [Provision of Marriage in Islamic Law]” *Sirat* 3/2 (Kasım/ November 2022): 100-129.

<https://doi.org/10.56477/sirat.1177184>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and confirmed to be plagiarism-free.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License (CC BY NC ND)

İslam Hukukunda Evlenmenin Hükümü*

Öz

Evlenme, çok yönlü bir akit olduğu için hem vaz'î hem de teklifi açıdan çeşitli hükümlere tâbidir. Zira İslam hukukuna göre evlenme, bir taraftan hukukî bir işlem iken diğer taraftan ibadet yönü bulunan bir tasarruftur. Bununla birlikte aile birliği içerisindeki kişiler arası (kadın-erkek-çocuk) ilişkinin tesisini sağladığından kul hakkına taalluk eden boyutu da haizdir. Gerek hukukî işlem olması gerekse de ibadet kabilinden sayılması hasebiyle birtakım rükün ve şartları vardır. Evlilik kul hakkına taalluk etmesi bakımından ise hak ihlaline sebebiyet vermeyecek nitelikte gerçekleştirilmelidir. Bunun için de evlenecek taraflar, evliliğin hak ve yükümlülüklerini yerine getirebilecek durumda olmalıdır. Evlenme, birçok maslahatı barındırması sebebiyle İslam'da teşvik edilen temelde meşru bir akit olmakla birlikte evlenecek olan kişinin maddî ve manevî durumuna göre farklı hükümlere tâbidir. Çünkü bazı durumlarda evlenmenin, maslahattan ziyade mefsedete ve zarara yol açması söz konusu olabilmektedir. Onun için kimi durumlarda evlenmek vâcib iken kimi hallerde mendûb, mekruh veya haramdır. Bu çalışmanın amacı, evlenmenin, İslam hukukuna göre ne tür durumlarda hangi hükümlere tâbi olduğunun incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Fıkıh, Evlenme, Mükellef, Hüküm, Teklifi.

* Bu makale, yazarın henüz hazırlanma aşamasında olan “*Aile Hukuku ile İlgili Ayetler Bağlamında Fıkî Görüş Farklılıklarının Usûlî Dayanakları*” (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı/İslam Hukuku Bilim Dalı) başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Provision of Marriage in Islamic Law

Abstract

Since marriage is a multi-faceted contract, it is subject to various provisions. Because, according to Islamic law, while marriage is a legal transaction on the one hand, it is an act of worship on the other. Moreover, since it provides the establishment of the interpersonal relationship within the family unity, it also has a dimension related to human rights. Since it is a legal action and considered as a form of worship, it must contain some rules and conditions. For this, the person to be married must be in a position to fulfill the rights and obligations of the marriage. According to this, although marriage is basically a legitimate contract, which is encouraged in Islam because it contains many benefits, it is subject to different teklifi provisions according to the material and spiritual situation of the person who will marry. Therefore, in some cases it is wâjib to marry, while in some cases it is mandub, makruh or haram. The aim of this study is to examine in what kind of situations what teklifi provisions marriage is subject to according to Islamic law.

Keywords: Islamic law, Marriage, Liable, Provis, Teklifi.

Giriş

Evlenme, sosyal bir varlık olan ve fitrî birtakım arzuları bulunan insan açısından hem bedenî ve ruhî bir ihtiyaç hem de haramdan korunmayı temin eden dinen meşru bir vasıtaadır. Ayrıca neslin ahenkle devamını sağlamak gibi büyük bir işlevi haizdir. Fıtrata dayalı şehvî arzuların meşru daire çerçevesinde karşılanması, evlenmenin gayelerinden olan bir hakikattir. Çünkü kadın ve erkeklerin fizyolojik ihtiyaçlarını karşılama konusunda haramdan korunmalarının yolu, evlenmelerinden geçmektedir. Bu sebepten dolayı evlenme ibadet kabilinden sayılmıştır. Fakat evlenmenin meşru kılınmasındaki yegâne amaç, şehvî arzuların karşılanmasını sağlamak değil, aynı zamanda aile kurumunu meydana getirerek hane fertleri arasında sevgi, saygı, şefkat ve fedakârlık gibi manevî duyguların gelişmesini sağlamaktır. Böylece inançlı, ahlaklı ve insanlığa faydalı bireylerin yetişmesini temin etmek, buna bağlı olarak da ideal toplumu inşa edecek şekilde nesli muhafaza altına almaktır.

İslam, ictimâî, dünyevî ve uhrevî maslahatları barındırması sebebiyle evlenmeye önem atfetmiş ve meşru kılarak müslüman bireylerin evlenip aile kurmalarını şiddetle teşvik etmiştir. Ancak evliliğin alelaide bir biçimde yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda bir bütün olarak evlilik hayatının ahlakî kurallarıyla birlikte dinî ve hukukî kaidelerini belirlemiştir. Dolayısıyla evlenmenin zikri geçen maslahatları eksiksiz biçimde temin edecek nitelikte olabilmesi, birbirini tamamlayan söz konusu kurallara riayet edilmesiyle mümkün olur.

Kul hakkına taalluk etmesinin yanı sıra dünyevî ve uhrevî bir müessese olması bakımından evlenme, çok yönlü bir akittir. Dünyevî açıdan hukukî bir işlem iken uhrevî bakımdan ibadet kabilinden bir tasarruftur. Hukukî işlem olması ve ibadet kabilinden sayılması hasebiyle birtakım rükün ve şartları ihtiva etmesi gerekmektedir. Zira evlilik akdinin gerek dinen gerekse de hukuken sahih ve muteber

sayılması bu şart ve rükünlerin yerine getirilmesine bağlıdır. Aksi halde fasit/batıl olur ve arzu edilen sonuçları meydana getirmez. Kul hakkıyla bağlantılı bir yöne sahip olması cihetiyle ise evlenmenin İslam'ın yasaklamış olduğu hak ihlaline yol açmayacak nitelikte gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için de evlenecek kişilerin, evliliğin hak ve yükümlülüklerini yerine getirebilme yapısına ve imkânına sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü evliliğin dinen caiz olması buna bağlıdır. Aksi takdirde zarara ve mefsedete yol açacak bir evlilik akdi, sevaptan ziyade günaha sebebiyet verir ve haram ya da düşük ihtimalle mekruh olur.

Çalışmamızda öncelikle evlenmenin kısaca meşruyetine değinilecek, ardından mezhepler arası mukayeseli bir şekilde farklı hallerdeki hükümü ele alınacaktır.

1. Evlenmenin Meşruyeti

Evlenmenin meşru olduğuna dair Kur'an ve sünnette birçok delil mevcuttur.

1.1. Kur'an'dan Deliller

Kur'an'da, evlenmenin meşru olduğuna delalet eden birçok âyet bulunmaktadır. Bu âyetlerin başlıca olanları şunlardır:

a- “İçinizdeki bekârları ve köleleriniz ile cariyelerinizden iyi olanları evlendirin.”¹

b- “Eğer, -velisi olduğunuz- yetim kızlara haksızlık yapmaktan korkarsanız (onlarla değil), hoşunuza giden başka kadınları iki, üç ve dörde kadar nikâhlayın (nikâhlayabilirsiniz).”²

Birinci âyette geçen “وَأَنْكِحُوا/evlendirin” ve ikinci âyette yer alan “فَانكِحُوا/evlenin” lafızları, evlenmenin meşru olduğuna delalet etmeleri

¹ en-Nûr 24/32.

² en-Nisâ 4/3.

bakımından açıktırlar.³ Çünkü bu lafızlarda evlenmeye yönelik bir emir söz konusudur. Emirlerin en alt derecesi ise ibâha ifade eder.⁴

c- “Allah size kendi nefislerinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi temiz gıdalarla rızıklandırdı. Onlar hâlâ bâtıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?”⁵

Allah (c.c.), bu âyette eşleri yaratmakla nimette bulunduğunu beyân etmiştir. Meşru daire çerçevesinde nimetten istifade etmenin caiz olduğunda ise ittifak vardır. Bir nimet olan eşten yararlanmak da evlenmek suretiyle mümkün olduğuna göre âyetten evlenmenin meşru olduğu anlaşılmaktadır.⁶ Kaldı ki âyette evlenmenin faydalarına değinilmiştir. Yararlı olan şeyler ise meşrudur.⁷ Ayrıca söz konusu nimete nankörlük edenler kınanmıştır. Bu da evlenmenin meşru olmakla birlikte önem verilmesi gerektiğine delalet etmektedir.⁸

³ Alauddin Abdülaziz b. Ahmed b. Muhammed el-Buhârî, *Keşfü'l-esrâr şerhü Usuli'l-Pezdevî* (Beyrut: Dârü'l-Kitabi'l-İslami, ts.), 1/47; Şemsuddin Muhammed b. Hamza b. Muhammed er-Rûmî Molla Fenârî, *Füsûlü'l-bedâi' fi usuli's-şerâi'* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006), 1/97.

⁴ Ebû Zeyd Ubeydullah b. Ömer b. İsa ed-Debûsî, *Takvîmü'l-edille* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001), 36-39; Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Râzî el-Cessâs, *el-Fusûl fi'l-usul* (Kuveyt: Vezâretü'l-Evkâf, 1994), 2/81; Kadı Ebû Bekir Muhammed b. et-Tayyib el-Bakillânî, *et-Takrîb ve'l-irşâd* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1998), 2/25-50.

⁵ en-Nahl 16/72.

⁶ Ebû İshak İbrahim b. Musa b. Muhammed el-Lahmî eş-Şâtibî, *el-Muvâfakât* (Kahire: Dârü İbn Affân, 1997), 5/360-362; Fahrudin Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. el-Hasen b. el-Hüseyn et-Teymî er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb* (Beyrut: Dârü İhyai't-Türasi'l-Arabi, 1420), 20/244-245.

⁷ Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbas b. Osman b. Şafi' el-Muttallibî el-Kureşî İmam Şafiî, *el-Ümm* (Beyrut: Dârü'l-Marife, 1990), 5/154; Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtubî İbn Rüşd, *el-Beyân ve't-tahsil ve't-tevcîhi ve't-ta'lîl li-mesâili'l-müstehrace* (Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslami, 1988), 17/345.

⁸ Muhammed Tâhir b. Muhammed et-Tunusî İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve't-tenvîr* (Tunus: Dârü'n-Neşri't-Tunusiyye, 1984), 14/220.

d- “Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.”⁹

Bu âyette Allah (c.c.), eşler arasında güzel duyguları peyda etmiş olmayı, varlığının delillerinden kılmıştır. Yüce Allah'ın, meşru olmayan şeyleri varlığına delil kılması mümkün olmadığına göre âyetten evlenmenin meşru olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰

e- “Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden, bu ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının.”¹¹

Bu âyette yüce Allah, eşleri yaratıp onlardan kadın ve erkekleri var ettiğini beyân ederek nesillerin devamının evlenmeye bağlı olduğuna işaret etmiştir. Bu da evlenmenin meşruiyetine açık bir şekilde delalet etmektedir.¹²

⁹ er-Rûm 30/21.

¹⁰ Şemsüleimme Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dârü'l-Marife, 1993), 6/2,16/26; Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdîrahmân el-Mısırî el-Karâfî, *el-İhkâm fî temyîzi'l-fetâvâ 'ani'l-ahkâm ve tasarrufati'l-kâdî ve'l-imâm* (Beyrut: Dârü'l-beşâiri'l-İslamiyye, 1995), 57; Şâtübî, *el-Muvafekât*, 2/374; Ali b. İsmail el-Ebyârî, *et-Tahkîk ve'l-beyân fî şerhi'l-Burhân* (Kuveyt: Dârü'd-Diyâ, 2013), 4/162; Ebû Muhammed Abdülvehhâb b. Ali b. Nasır es-Sa'lebî, *el-Meûne 'ala mezhebi âlimi'l-Medîne* (Mekke: Mektebetü Nizar Mustafa el-Bâz, ts.), 1530; Muhammed Tâhir b. Muhammed et-Tunusî İbn Âşûr, *Mekâsidü's-ş-şeriatî'l-İslamiyye* (Katar: Vezâretü'l-Evkâf ve's-Şü'ûni'l-İslamiyye, 2004), 2/334,573.

¹¹ en-Nisâ 4/1.

¹² Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Bağdâdî el-Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr fî fikhi mezhebi'l-İmami's-Şafî* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999), 9/3; Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Kurtübî İbn Rüşd, *el-Mükaddimâtü'l-mümehhidât* (Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslami, 1988), 1/451.

1.2. Sünnetten Deliller

Evlenmenin meşru olduğuna dair birçok hadis vardır. Fakat burada sadece iki hadisle yetinilecektir.

a- “Ey genç topluluğu! Aranızdan evlenmeye gücü yetenler evlensin...”¹³

b- “Nikâh benim sünnetimdir. Herkim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim. Kimin imkânı varsa evlensin. İmkânı bulunmayan da oruç tutsun. Çünkü oruç şehvet kırıcıdır.”¹⁴

2. Evlenmenin Hükümü

Evlenme, birçok yarar barındıran temelde meşru bir tasarruf olmakla birlikte her zaman için bütün bireyler açısından maslahatı haiz olmayabilmektedir. Bu nedenle İslam hukukunda evlenmenin meşruiyeti ile önemi kadar çeşitli hallerdeki hükmünün de üzerinde durulmuş ve şer’î maksatlar çerçevesinde kişilerin durumlarına göre farklı hükümlere tâbi olduğu beyan edilmiştir.¹⁵

İslam hukukuna göre bir kimsenin evlenmesi, evlenme masraflarının yanı sıra mehir ve nafakayı karşılama imkânına mâlik olup olmaması, evlenmeyle meydana gelen hak ve sorumlulukları yerine getirip getirememesi ve harama düşme endişesini taşıyıp taşıyamaması hallerine göre farklı hükümlere tâbidir. Söz konusu hallerin hükümlerini maddeler halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

¹³ Buhari, “Nikâh”, 3; Müslim, “Nikâh”, 1; Ebû Davûd, “Nikâh”, 1; Tirmizî, “Nikâh”, 1; Nesâî, “Nikâh”, 3; İbn Mâce, “Nikâh”, 1.

¹⁴ İbn Mâce, “Nikâh”, 1 (Hadis No: 1846)

¹⁵ Geniş bilgi için bk. Mustafa Genç, “Evlenmenin Hükümü (Şer’î Sıfatı) ve Bu Konuda İmam Şâfi’ye Nispet Edilen Görüş”, *Diyanet İlmî Dergisi* 56/2 (2020), 480-485; Adnan Algül, *el-Hülasatü'l-fikhiyye fi'l-Ahvâli's-şahsiyye* (Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2019), 12-12; Muhammed Latif Altun, *Aile Hukuku Özelinde Hanefî ve Evzâi Mezheplerinin Mukayesesi* (Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2020), 93.

1- İmkân ve Arzunun Bulunması: Evlenme masraflarıyla birlikte mehir ve nafakayı karşılayabilme imkânına sahip olup evlenmeye arzulu olan kişi açısından evlenmenin hükümü, eşine zulmetme endişesi ile zinaya düşme riskinin bulunup bulunmamasına göre farklılık arz etmektedir.

a- Evlenmeye imkân ve arzusu olup evlendiğinde eşine zulmedeceği endişesini taşımayan ve evlenmediği takdirde zinaya düşme riski bulunan kişinin evlenmesi vâcibtir. Zira Allah (c.c.), “Zinaya yaklaşmayın”¹⁶ buyurmak suretiyle zinaya yaklaşmanın haram olduğunu bildirmiştir. Haramdan uzak durup ona yol açacak vasıtaların önüne geçmek ise farzdır.¹⁷

b- Evlenme imkânı ve arzusu olup evlendiğinde eşine zulmetme endişesi taşımayan ve evlenmediği takdirde zinaya düşme riski bulunmayan kişinin evlenmesi müstehaptır. Çünkü gerek Kur’an’da gerekse de birçok hadiste evlenmek teşvik edilmiştir. Bu nedenle böyle bir kimsenin, şehvî arzularını karşılaması için olmasa bile neslin devamına ve İslam ümmetinin çoğalmasına katkıda bulunması

¹⁶ el-İsrâ 17/32.

¹⁷ Mecduddin Ebû'l-Fadl Abdullah b. Mahmûd b. Mevdûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-ta'lîl-i'l-Muhtâr* (Kahire: Matbaatü'l-Halebî, 1937), 3/82; Alauddin Ebû Bekir b. Mes'ud b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâ'iu's-sanâi' fî tertibi's-şerâi'* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986), 2/228; Siracuddin Ömer b. İbrahim el-Hanefî İbn Nüceym, *en-Nehrü'l-fâik şerhü Kenzi'd-dekâik* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 2/175; Osman b. el-Mekkî et-Tevzerî ez-Zübeydî, *Tavdîhü'l-ahkâm şerhü Tuhfetü'l-hükkâm* (Tunus: el-Matbaatü't-Tunusiyye, 1339), 2/8; Şemsuddin Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbînî, *el-İkna' fî halli elfâzi Ebi Şüca'* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 2/401; Muvaffakuddin Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Makdisî İbn Kudâme, *el-Muğni* (Riyad: Dârü'l-Âlemi'l-Kütüb, 1997), 7/4; Mahfuz b. Ahmed b. el-Hasen Ebû'l-Hattâb el-Kelvezânî, *el-Hidâye 'ala mezhebi'l-İmami Ahmed* (Cidde: Müessetü Garrâs, 2004), 181.

için evlenmesi evladır. Zira daha önce belirtildiği üzere evlenmenin yegane gayesi, salt şehevî ihtiyaçların karşılanması değildir.¹⁸

c- Evlenme imkânı ve arzusu olan, fakat evlenmediğinde zinaya düşme riski bulunmayan, bununla birlikte evlendiği takdirde eşine zulmetme endişesi bulunan kişinin evlenmesi haramdır. Çünkü böyle bir kimsenin evlenmesi, zaruri hiçbir gerekçeye dayanmaksızın kul hakkının ihlaline neden olacaktır. Kul hakkının ihlal edilmesi ise haramdır. Öte yanda evlenebilmek için sadece arzuya ve maddî imkâna sahip olmak yeterli değildir. Aynı zamanda evlenme neticesinde meydana gelen hak ve yükümlülükleri yerine getirebilecek vasıflara sahip olmak gerekir.¹⁹

d- Evlenmeye imkân ve arzusu olup evlenmediğinde zinaya düşme riski bulunan, ancak evlendiği takdirde eşine zulmetme endişesi taşıyan kişinin evlenmesi mekruhtur. Böyle bir kimsenin kul hakkına girmemek için sabredip evlenmemesi evladır. Bu durumda şehvetini bastırmak için yapması gereken, hadislerde belirtildiği üzere oruç tutması ve boş vakitlerinde ibadetlerle meşgul olmasıdır. Çünkü İslam'da kul hakkının ihlaline hiçbir surette cevaz verilmez.²⁰

¹⁸ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3/82; İbn Nüceym, *en-Nehrü'l-fâik*, 2/176; Zübeydî, *Tavdîhü'l-ahkâm*, 2/8; İbn Rüşd, *el-Mükaddimâtü'l-mümeħhidât*, 1/454; Şihabuddin Ahmed b. Gânim b. Sâlim el-Ezherî el-Mâlikî en-Nefrâvî, *el-Fevâkihü'd-devânî ila Risâleti Ebi Zeyd el-Kayravânî* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1995), 2/3; Ebü'l-Abbâs Şihâbüddin Ahmed b. Ahmed b. Hamza er-Remlî el-Menüfî el-Ensârî er-Remlî, *Fethü'r-Rahman bi-şerhi Zebedi İbn Reslân* (Beyrut: Dârü'l-Minhâc, 2009), 736; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 7/4.

¹⁹ Muhammed Emin b. Ömer b. Abdilaziz ed-Dimeşki İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr 'ala Dürri'l-muhtâr şerhü Tenviri'l-epsâr* (Kahire: Matbaatü Mustafa el-Bâbî, 1966), 3/7; Ebü Muhammed Abdülaziz b. İbrahim b. Ahmed el-Küreşî et-Temîmî İbn Bezîze, *Ravdatü'l-müstebîn fi şerhi Kitabi't-Telkîn* (Beyrut: Dârü İbn Hazm, 2010), 1/723-724; Nefrâvî, *el-Fevâkihü'd-devânî*, 2/3.

²⁰ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3/82; İbn Nüceym, *en-Nehrü'l-fâik*, 2/176; İbn Rüşd, *el-Mükaddimât*, 1/454; Veliyuddin Ebü Zur'a Ahmed b. Abdirrahim b. el-Huseyn el-İrâkî el-Mihrânî, *Tahrîrü'l-fetâvâ* (Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2011), 2/507; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 7/4.

2- İmkân ve Arzunun Bulunmaması: Evlilik masraflarını, mehri ve nafakayı karşılama imkânına sahip olmayıp fitrattan kaynaklı olarak ya da bir hastalık münasebetiyle evlenme arzusu/ihtiyacı bulunmayan kimsenin evlenmesi haramdır. Zira böyle bir kimse hem maddî imkânsızlığı sebebiyle hem de evliliği arzulamamasından dolayı evleneceği kadını sıkıntıya sokup zarar görmesine neden olacaktır. Bu ise birçok yönden kul hakkının ihlali olur.²¹

3- Sadece Arzunun Bulunması: Evlenme arzusu bulunup maddî imkânı yetersiz olan kimsenin evlenmesi mekruhtur. Çünkü evlendiği takdirde maddî imkânsızlığı nedeniyle eşinin sıkıntı çekmesine neden olacaktır. Bu durumda bulunan bir kimse için evla olan evlenmemesi, sabrederek kendisini haramdan muhafaza etmesidir. Zira Yüce Allah, “Evlenme imkânı bulamayanlar, Allah lütfundan ihtiyaçlarını giderinceye kadar iffetlerini korusunlar”²² buyurmuştur.²³ Ancak bazı âlimler, “İçinizdeki bekârları ve köleleriniz ile cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir”²⁴ âyetini delil göstererek maddî imkânı olmayan

²¹ Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî İbnü'l-Hümâm, *Fethü'l-Kadîr* (Kahire: Matbaatü Mustafa el-Bâbî, ts.), 3/187; Abdurrahman b. Muhammed b. Süleyman Şeyhîzâde Dâmâd Efendi, *Mecma'ü'l-Enhur fî şerhi Mülteka'l-ebhûr* (Beyrut: Dârü İhyai't-Türâsî'l-Arabi, 1431), 1/316; Ebû Abdullah Muhammed Hareşî, *Şerhü'l-Hareşî 'ala Muhtasari Halîl* (Bulak: Matbaatü'l-Emîriyye, 1317), 3/156; Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdîrahmân el-Mısırî el-Karâfî, *ez-Zahîre* (Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslami, 1994), 4/189; Ebü'l-Hasen Yahya b. Ebi'l-Hayr b. Sâlim el-Yemenî eş-Şafîi el-İmrânî, *el-Beyân fî mezhebi İmami's-Şafîi* (Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2000), 9/113; Mihrânî, *Tahrîrü'l-fetâvâ*, 2/507; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 7/4.

²² en-Nûr 24/33.

²³ İbnü'l-Hümâm, *Fethü'l-Kadîr*, 3/187; Alaüddin Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Hısnî el-Haskefî, *ed-Dürrü'l-Muhtâr şerhü Tenvîri'l-Ebsâr ve Câmi'i'l-bihâr* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 177; Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed el-Halvetî es-Sâvî, *Bülegatü's-sâlik li ekrabi'l-mesâlik* (Beyrut: Dârü'l-Meârif, ts.), 2/331; İmrânî, *el-Beyân fî mezhebi İmami's-Şafîi*, 9/113.

²⁴ en-Nûr 24/32.

kimsenin evlenmesinde bir sakınca bulunmadığını, dolayısıyla evlenmesinin mekruh olmadığını belirtmişlerdir.²⁵

Mezhepler, mezkûr haller ile ilgili hükümlerde neredeyse ihtilaf etmemişlerdir. Zira “vâcibe ulaştırın vasıta vâcib, harama ulaştırın vasıta haram, mendûba ulaştırın vasıta mendûb, mekruha ulaştırın vasıta mekruhtur” şeklindeki şer’î kuralı bütün fakihler ittifakla kabul etmişlerdir. Bu kuraldan yola çıkarak vasıtaların, ulaştırdıkları sonucun hükmüne tâbi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.²⁶

4- Sadece İmkânın Bulunması: İslam hukukunda i’tidâl olarak nitelendirilen bu hal, kişinin evlenme imkânına sahip olması, ancak evliliğe arzusunun bulunmaması halidir.²⁷ İslam hukukçuları bu durumda olan kişi açısından evlenmesinin hangi hükme tâbi olduğu ile ilgili farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir.

Kişinin i’tidâl halinde evlenmesi, Hanefî²⁸ ve Hanbelîlere²⁹ göre müstehab, Mâlikîlere³⁰ göre mendûbtur. Dolayısıyla onlar nezdinde bu

²⁵ Kadı Ebû Bekir Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Meâfirî İbnü'l-Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'an* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003), 3/395; Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekir b. Ferh el-Ensârî el-Hazrecî Şemsuddîn el-Kurtûbî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, (Kahire: Dârü'l-Kütübî'l-Mısriyye, 1964), 12/241.

²⁶ Mustafa Said Hinn vd., *el-Fikhü'l-menhecî 'ala mezhebi'l-İmami's-Şafiî* (Şam: Dârü'l-Kalem, 1992), 4/17-18; Muhammed Ebû Zehra, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye* (Beyrut: Dârü'l-Fikri'l-Arabî, ts.), 22-24; Abdülaziz Âmir, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye fi's-Şeriatü'l-İslamiyye* (Beyrut: Dârü'l-Fikri'l-Arabî, 1984), 13-14; Mahmud Ali Sertâvî, *Şerhü Kânûni'l-Ahvâli's-Şahsiyye* (Amman: Dârü'l-Fikr, ts.), 12-13; Adnan Algül, *İzzüddin b. Abdüsselâm'ın İslam Hukuk Bilimindeki Yeri ve Önemi* (İstanbul: Çıra Akademi Yayınları, 2017), 201.

²⁷ Ebû Zehra, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*, 23; Sertâvî, *Şerhü Kânûni'l-Ahvâli's-Şahsiyye*, 13.

²⁸ Serahsî, *el-Mebsût*, 4/193; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3/82; Şeyhîzâde Dâmâd Efendi, *Mecma'u'l-enhur*, 1/316; Zeynuddîn b. İbrahim b. Muhammed İbn Nüceym, *el-Bahru'r-râik şerhü Kenzi'd-dekâik* (Beyrut: Dârü'l-Kitabi'l-İslami, ts.), 3/82; Ebü'l-Velîd Lisânüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sekafî el-Halebî İbnü's-Şihne, *Lisânü'l-hukkâm* (Kahire: Matbaatü Mustafa el-Bâbî, 1973), 315.

durumdaki bir kimse evlendiği takdirde ecir elde eder. Fakat evlenmediği halde günah işlemiş olmaz. Belirtmek gerekir ki, müstehab, mendûbun çeşitlerindedir. Mendûb ise, Şâri' tarafından bağlayıcı olmaksızın yapılması istenen fiil olup Hz. Peygamber'in sünnetine de şamildir.³¹ Mezheplerin de bu hususta müstehab ve mendûb ile kastettikleri, sünnettir. Buna göre adı geçen üç mezhep, i'tidâl halindeki kişi açısından evlenmenin sünnet olduğu ile ilgili hem fikirdiler.³²

Evlenmenin sünnet olduğunu benimseyen mezhepler, “Nikâh benim sünnetimdir...”³³, “Ey genç topluluğu! Evlenmeye gücü yetenleriniz evlensin...”³⁴, “Hayâlı olmak, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek peygamberlerin sünnetindedir”³⁵ gibi hadisleri delil göstermişlerdir. Onlar bu hadislere dayanarak evlenmenin nafil ibadetle meşgul olmaktan daha evla olduğunu belirtmişlerdir.³⁶ Hatta bir kısım Hanefi fakihler, “Evlenin

²⁹ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 9/341; Alaüddin Ebü'l-Hasen Ali b. Süleyman b. Ahmed Merdâvî, *el-İnsâf fi ma'rifeti'r-râcihi mine'l-hilâf* (Kahire: Hecer li't-Tibaeti ve'n-Neşri, 1995), 20/12; Ebü'l-Berekât Mecdüddîn Abdüsselâm b. Abdillâh b. el-Hadır el-Harrânî İbn Teymiyye, *el-Müharrer fi'l-fikhi 'ala mezhebi Ahmed* (Kahire: Matbaatü's-Sünneti'l-Muhammediye, ts.), 2/13.

³⁰ Karâfi, *ez-Zahire*, 4/190; İbn Rüşd, *el-Mükaddimâtü'l-mümeħhidât*, 1/452-453; İbn Bezîze, *Ravdatü'l-müstebîn*, 1/723; Muhammed b. Yusuf b. Ebi'l-Kâsım b. Yusuf el-Abderî el-Gıranâtî el-Mevvâk, *et-Tâc ve'l-iklîl li-Muhtasari Halîl* (Beirut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994), 5/21.

³¹ Zekiyuddin Şa'bân, *İslam Hukuk İlminin Esasları*, çev. İbrahim Kâfi Dönmez (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013), 245.

³² Ebü Zehra, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*, 23; Âmir, *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*, 14; Sertâvî, *Şerhü Kânûni'l-Ahvâlî's-Şahsiyye*, 13.

³³ İbn Mâce, “Nikâh”, 1.

³⁴ Buhari, “Nikâh”, 3; Müslim, “Nikâh”, 1; Ebü Davûd, “Nikâh”, 1; Tirmizî, “Nikâh”, 1; Nesâî, “Nikâh”, 3; İbn Mâce, “Nikâh”, 1.

³⁵ Tirmizî, “Nikâh”, 1, *Müsned*, V, 421.

³⁶ Serahsî, *el-Mebsût*, 4/193; Şeyhizâde Dâmâd Efendi, *Mecma'u'l-enhur*, 1/316; Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid* (Kahire: Dârü'l-Hadîs, 2004), 3/3; Ebü Muhammed Abdülvehhâb b. Alî b. Nasr et-Tağlibî el-Bağdâdî Kâdi

çoğalın...”³⁷ hadisine istinat ederek evlenmenin cihattan bile daha hayırlı olduğunu savunmuşlardır. Çünkü cihatta daha ziyade İslam’ın muhafazasının, evlenmede ise İslam ile birlikte Müslümanların da muhafazasının söz konusu olduğunu, Hz. Peygamber’in bundan dolayı çoğalmayı emrettiğini ifade etmişlerdir.³⁸

Bazı Hanefiler, “Evlenin çoğalın” hadisini delil göstererek i’tidâl halinde evlenmenin farz-ı kifâye olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre hadiste yer alan emir gereğince çoğalma/neslin devamı bir şekilde sağlanmalıdır. Bu sebeple birilerinin mutlaka evlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hadisteki buyruk yerine getirilmemiş olur. Böylece tüm Müslümanlar günahkar olurlar. Ancak bazı kimseler evlendiğinde, diğer kimselerden mesuliyet kalkar.³⁹

Şafîiler, birçok maslahatı barındırsa da evlenmenin daha çok şehvî arzuların karşılanması amacına yönelik olduğu gerekçesiyle i’tidâl halinde olan bir kimsenin evlenmesinin mendûb/müstehab (sünnet) değil, yeme ve içme gibi mubâh olduğunu ileri sürmüşlerdir. Binaenaleyh onlara göre imkânı olup ihtiyacı olmayan kişi evlendiğinde sevap, evlenmediğinde günah elde etmiş olmaz.⁴⁰

Abdülvehhâb, *et-Telkîn fi'l-fikhi'l-Mâlikî* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 1/112; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 9/341; Merdâvî, *el-İnsâf*, 20/12.

³⁷ İbn Mâce, “Nikâh”, 1.

³⁸ İbnü'l-Hümâm, *Fethü'l-Kadîr*, 3/184,188; Bedruddin Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed b. Hüseyin el-Aynî, *el-Binâye şerhü'l-Hidâye* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000), 5/3; Ebû Muhammed Fahrüddin Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârîî ez-Zeylâî, *Tebyînu'l-hakâik şerhü Kenzi'd-dekâik* (Kahire: Matbaatü'l-Emirîyye, 1313), 2/94.

³⁹ Kâsânî, *Bedâ'iu's-sanâi'*, 2/228; İbnü'l-Hümâm, *Fethü'l-Kadîr*, 3/188; İbnü's-Şihne, *Lisânü'l-hukkâm*, 315.

⁴⁰ İmam Şafîî, *el-Ümm*, 5/155; Ebû İbrahim İsmail b. Yahya b. İsmail el-Müzenî, *Mhtasaru'l-Müzenî* (Beyrut: Dârü'l-Marife, 1990), 8/264; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/32; Ebû'l-Mehâsin Fahrü'lislâm Abdülvâhid b. İsmâil b. Ahmed et-Taberî er-Rûyânî, *Bahrü'l-mezheb fi fîru'i'l-mezhebi's-Şafîî* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009), 9/30.

İ'tidâl halinde evlenmenin mubâh olduğunu benimseyen Şafîiler, delil olarak, “Bir nikâh ümidi beslemeyen oturmuş kadınların, ziynetlerini (yabancı erkeklere) teşhir etmeksizin (bazı) elbiselerini çıkarmalarında kendilerine bir vebal yoktur”⁴¹ âyetini zikretmişlerdir. Onlara göre bu âyette evliliğe ihtiyaçları bulunmayan kadınlar evlenmeye teşvik edilmemiş ve bekâr kalmaktan nehyedilmemişlerdir, Bu da ihtiyacı bulunmayan kimsenin evlenmesinin sünnet olmadığına delalet etmektedir. Onlar, ayrıca “Doğrulayıcı, efendi, nefesine hâkim”⁴² ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya’yı müjdeler”⁴³ âyetini delil alarak Hz. Yahya’nın, evlenmeyişi sebebiyle övgüye mazhar olduğunu, bunun da i'tidâl halinde evlenmek yerine ibâdet ile meşgul olmanın daha hayırlı olduğuna delalet ettiğini belirtmişlerdir. Fakat ibadetle meşgul olmayıp dünyevî işlerle uğraşılması halinde evlenmenin daha faziletli olacağını ifade etmişlerdir.⁴⁴ Mezhep âlimlerinin çoğunluğuna göre râcih (tercihe şayan) görüş bu olmakla beraber Şafîî fakihlerden i'tidâl halinde evlenmenin -cumhur gibi- sünnet olduğu görüşünü benimseyenler de olmuştur.⁴⁵ Hatta bazı çağdaş İslam hukukçuları İmam Şafîî'nin de bu görüşte olduğu yönünde kanaat belirtmişlerdir.⁴⁶

İ'tidâl halinde evlenmenin hükümü ile ilgili diğer bir görüş de, Zâhirîlerin görüşüdür. Onlar, “Eğer, -velisi olduğunuz- yetim kızlara

⁴¹ en-Nûr 24/60.

⁴² Meallerde “nefsine hâkim” veya bazılarında “iffetli” olarak tercüme edilen ifade, Kur'an'da “حصورا” olarak geçmektedir. Bu kelime ise müfessirlerin çoğunluğuna göre “iktidârı olduğu halde kadınlara karşı arzusu olmayan” anlamındadır. bk. Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/32; Rûyânî, *Bahrü'l-mezheb*, 9/30.

⁴³ Âl-i İmrân 3/39.

⁴⁴ İmam Şafîî, *el-Ümm*, 5/155; Müzenî, *Mühtasarü'l-Müzenî*, 8/264; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/32; Rûyânî, *Bahrü'l-mezheb*, 9/30.

⁴⁵ İmrânî, *el-Beyân*, 9/113; Ebü'l-Bekâ Kemâlüddîn Muhammed b. Mûsâ b. Îsâ el-Kahirî eş-Şafîî ed-Demîrî, *en-Necmü'l-vehhâc fî şerhi'l-Minhâc* (Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2004), 7/11.

⁴⁶ Genç, “Evlenmenin Hükümü (Şer'î Sıfatı) Ve Bu Konuda İmam Şafîî'ye Nispet Edilen Görüş”, 474.

haksızlık etmekten korkarsanız (onlarla değil), hoşunuza giden başka kadınları iki, üç ve dörde kadar nikâhlayın. Şayet aralarında adaletsizlik yapmaktan korkarsanız bir tane alın veya sahip olduğunuz cariye ile yetinin”⁴⁷ âyetini delil alarak i’tidâl halinde evlenmenin vâcib olduğunu savunmuşlardır. Bu âyette nikâh ile ilgili bir emrin bulunduğunu, emrin ise aksine karine bulunmadıkça vücut ifade ettiğini, burada ise böyle bir karinenin söz konusu olmadığını ileri sürüşlerdir. Bundan hareketle imkânı olan kişinin, arzusunun olup olmadığına bakılmaksızın evlenmek zorunda olduğunu ifade etmişlerdir.⁴⁸ İmam Ahmed b. Hanbel’in de bu görüşü benimsediği nakledilmiştir.⁴⁹

Zâhirîler evlenmenin vâcib olduğu hususunda mezkûr ayetin dışında bazı hadisleri de delil göstermişlerdir. Örneğin “Ey genç topluluğu! Aranızdan evlenmeye gücü yetenler evlensin...”⁵⁰ hadisi bunlardan biridir. Onlar, bu hadiste maddî imkâna sahip olan kişilerin evlenmeyle emrolduklarını, bunun da evlenmenin vâcib olduğuna işaret ettiğini iddia etmişlerdir. Ayrıca Hz. Peygamber’in bekâr kalmak isteyen Osman b. Maz’ûn’u (r.a.) bu fiilinden nehyettiğini,⁵¹ nehyin ise haram olan şeyler hakkında söz konusu olacağını beyan etmişlerdir. Onlara göre imkânı bulunan kişi açısından evlenmek vâcib, dolayısıyla bekâr kalmak haram olmasaydı, Hz. Peygamber böyle bir nehyede bulunmazdı.⁵²

⁴⁷ en-Nisâ 4/3.

⁴⁸ Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Said el-Endülüsî İbn Hazm, *el-Muhallâ bi'l-âsâr* (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 9/3; Kâsânî, *Bedâ'iu's-sanâi'*, 2/228; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/31.

⁴⁹ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7/4; Ebû Ali Muhammed b. Ahmed b. Ebi Musa eş-Şerîf el-Bağdâdî el-Hâşimî, *el-İrşâd ilâ sebîli'r-reşâd* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1998), 267.

⁵⁰ Buhari, “Nikâh”, 3; Müslim, “Nikâh”, 1; Ebû Davûd, “Nikâh”, 1; Tirmizî, “Nikâh”, 1; Nesâî, “Nikâh”, 3; İbn Mâce, “Nikâh”, 1.

⁵¹ Müslim, “Nikâh”, 1.

⁵² İbn Hazm, *el-Muhallâ*, 9/4.

Zâhirîler görüşlerini teyit maksadıyla sahabeden gelen bazı nakillere de dayanmışlardır. Mesela Hz. Ömer'in Ebü'z-Zevâid isimli sahabîye söylediği "Seni evlenmekten imkânsızlık alıkoyabilir. Aksi halde günah işlemiş olursun"⁵³ sözünü delil almışlardır. Bu sözün, gerek âyet gerekse de hadislerdeki emrin vücut anlamında olduğuna delalet ettiğini, zira Hz. Ömer'in, ilgili emri bu manada anladığını, sahabeden hiç kimsenin de ona muhalefet etmediğini, dolayısıyla bu hususta icmâ bulunduğunu belirtmişlerdir.⁵⁴

Dört mezhebe mensup fakihler, hükmün detayında ihtilaf etmiş olsalar da Zâhirîlerin delil gösterdikleri âyet ve hadislerdeki emir kiplerinin vücuta delalet etmediği konusunda ittifak etmiş ve bu yönde karineler bulunduğunu belirtmişlerdir.⁵⁵ Cumhurun kastettiği karineler şunlardır:

1) Âyette "مَا طَابَ" buyrulur evlenmek, evlenecek kişinin hoşuna gitmesi durumuna bağlanmıştır. Bu da emrin vücut anlamında olmadığını gösterir. Zira vâcib olan bir şey kişinin keyfine bırakılmaz.⁵⁶

2) Âyette evlenmeye yönelik emirden sonra evlenilecek kadınlara dair bir sayı sınırı konulmuştur. Bu da âyetteki emir kipinin vücuta delalet etmediğini, dolayısıyla evlenmenin vâcib olmadığını göstermektedir. Aksi takdirde dört kadınla evlenmek vâcib olurdu.

⁵³ Ebü Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' el-Himyerî es-San'ânî, *el-Müsannef* (Beyrut: el-Mektebü'l-İslamî, 1983), 6/170; Ebü Bekir Ahmed b. el-Huseyn b. Ali el-Beyhakî, *Ma'rifetü's-süneni ve'l-âsâr* (Şam: Dârü Kuteybe, 1991), 10/21.

⁵⁴ İbn Hazm, *el-Muhallâ*, 9/4; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/31.

⁵⁵ Kâsânî, *Bedâ'iu's-sanâi'*, 2/228; Karâfî, *ez-Zahîre*, 4/189; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/31; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7/4.

⁵⁶ Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/31; İmrânî, *el-Beyân*, 9/109; Rûyânî, *Bahrü'l-mezheb*, 9/29; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7/4.

Hâlbuki dörde kadar evlenmenin vâcib olmadığı konusunda icmâ vardır.⁵⁷

3) Âyette evlenme ve cariyyeden istifade etme arasında bir tercih hakkı sunulmuştur. Cariyyeye mâlik olmanın ve ondan cinsî anlamda yararlanmanın vâcib olmadığına ise icmâ vardır. Bu da, evlenmenin vâcib olmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü vâcib olmayan bir şey, vâcib olan bir şeyin alternatifi olmaz.⁵⁸

4) Başka bir âyette “Sizden, hür olan mü’min kadınlarla evlenmeye güç yetiremeyen kimse, ellerinizdeki mü’min cariyelerinizden alsın”⁵⁹ buyrulmak suretiyle zinaya düşme endişesini taşıyan kimselerin cariyelerle evlenmeleri mubah kılınmış, ancak akabinde “Cariye ile evlenmedeki bu izin içinizden, günaha girme korkusu olanlardır. Sabredip onlarla evlenmemeniz ise sizin için daha hayırlıdır”⁶⁰ buyrularak cariyeyle evlenmeyip sabretmelerinin daha hayırlı olduğu belirtilmiştir. Bu da evlenmenin vâcib olmadığını açıkça göstermektedir. Çünkü evlenmek vâcib olsaydı, cariyeyle evlenmeme konusunda sabretmek, hür kadınla evlenmeye imkânı bulunmayan bekâr kişiler açısından âyetteki hükmün aksine hayra/sevaba değil, şerre/günaha yol açardı.⁶¹

5) Hz. Peygamber, “Sizden imkânı olan evlensin. İmkânı olmayan da oruç tutsun. Zira oruç nefsi haramdan korur”⁶² buyurarak evlenmeye imkânı olmayanları oruç tutmaya sevk etmiştir. Ramazan

⁵⁷ Şemsuddin Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şîrbînî, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'âni elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994), 4/203; İbn Kudâme, *el-Muğni*, 7/4; Tenûhî, *el-Mumti' fi şerhi'l-Mukni*, 3/560.

⁵⁸ İbn Rüşd, *el-Mükaddimâtü'l-mümehhidât*, 1/452; Karâfi, *ez-Zahîre*, 4/189; İbn Bezîze, *Ravdatü'l-müstebîn*, 1/723; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/31.

⁵⁹ en-Nisâ 4/25.

⁶⁰ en-Nisâ 4/25.

⁶¹ Ebû Zekerîyya Muhyiddin Yahya b. Şeref en-Nevevî, *el-Mecmu' şerhü'l-Mühezzeb*, (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 16/29; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, 9/31; Rûyânî, *Bahrü'l-mezheb*, 9/29.

⁶² Tirmizî, “Nikâh”, 1; Nesâî, “Nikâh”, 3; İbn Mâce, “Nikâh”, 1; Dârimî, “Nikâh”, 2.

orucunun dışındaki nafile oruçların vâcib olmadığı noktasında ise ittifak vardır. Hz. Peygamber'in kastettiği oruç da nafile oruç olduğuna göre evlenmenin vâcib olmadığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü -daha önce ifade edildiği üzere- vâcib olmayan bir şey vâcib olan bir şeyin yerine geçemez.⁶³

6) Sahabîler içerisinde evlenmeyip hayatlarını bekâr olarak geçirenler olduğu halde Hz. Peygamber onları evlenme konusunda zorlamamıştır. Bu da evlenmenin vâcib olmadığını göstermektedir. Zira Hz. Peygamber'in, vâcibin terkini görmezden gelmesi mümkün değildir.⁶⁴

7) Hz. Peygamber, "Nikâh benim sünnetimdir"⁶⁵ buyurarak nikâhı kendi sünneti olarak tanımlamıştır. Sünnet ise vâcibten farklıdır. Şayet evlenmek vâcib olsaydı Hz. Peygamber onu sünneti olarak nitelendirmezdi.⁶⁶

Sonuç

Evlenme, temelde meşru bir akittir. Hatta meşru olması şöyle dursun hem ferdî ve içtimaî hem de dünyevî ve uhrevî birçok yararı barındırdığı için İslam tarafından şiddetle tavsiye edilmiştir. Ancak İslam hukukçuları her hukukî tasarruf gibi evlenmeyi de şer'î maksatlar çerçevesinde değerlendirmiş ve farklı durumlarda çeşitli hükümlere tâbi olduğunu belirtmişlerdir. Zira evlenmenin bazı hallerde kişinin maddî ve manevî durumuna göre istenen sonuçları doğurmaması söz konusu olabilmektedir. Bu çerçevede fakihler, "vâcibe ulaştıran vasıta vâcib, harama ulaştıran vasıta haram, mendûba ulaştıran vasıta mendûb, mekruha ulaştıran vasıta mekruhtur" şeklinde ittifakla benimsenmiş olan şer'î kurala dayanarak

⁶³ Kâsânî, *Bedâ'iu's-sanâi*, 2/228.

⁶⁴ Kâsânî, *Bedâ'iu's-sanâi*, 2/228.

⁶⁵ İbn Mâce, "Nikâh", 1

⁶⁶ İmrânî, *el-Beyân fî mezhebi İmami's-Şafîi*, 9/109.

evlenmenin hükmünü, meydana getirmesi muhtemel olan sonuçlarına ve evlenecek kişinin yapısı ile durumuna göre ele almışlardır.

Bütün İslam hukukçularına göre arzusu ve imkânı olup eşine zulmetme endişesi olmayan kişi açısından evlenme, zinaya düşme riskinin bulunması halinde vâcib, bu riskin bulunmaması durumunda müstehabtır. Arzusu ve imkânı bulunup eşine zulmetme endişesi olan kişi bakımından evlenme, zinaya düşme riskinin bulunması durumunda mekruh, böyle bir riskin söz konusu olmaması halinde haramdır. Evlenme arzusuna ve imkânına sahip olmayan kişinin evlenmesi de haramdır. Evlenme arzusuna sahip olup imkânı bulunmayan kimsenin evlenmesi, kimi fakihlere göre mekruh, kimisine göre mubahtır. Evlenmeye arzusu bulunmayıp imkânı bulunan i'tidâl halindeki kimsenin evlenmesi ise, Hanefî ve Hanbelîlere göre müstehab, Mâlikîlere göre mendûb, Şafiîlere göre mubâh, Zâhirîlere göre vâcibtir. Mâlikî fakihler, Hanefî ve Hanbelîlerden farklı olarak i'tidâl halinde evlenmeyi mendûb olarak değerlendirmiş olsalar da asıl itibarıyla aralarında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Çünkü fikhî bir hüküm olan müstehâb, usulî bir hüküm olup Hz. Peygamber'in sünnetini de içeren mendûbun bir çeşididir. Dolayısıyla üç mezhebe göre de i'tidâl halinde evlenmenin hükmü sünnettir.

Mezheplerin i'tidâl halinde evlenmenin hükmü ile ilgili ihtilafları, delilleri farklı değerlendirmelerinden kaynaklanmıştır. Hanefî, Mâlikî ve Hanbelîler, evlenmeye yönelik hadislerde yer alan emirlerin, bazı karinelere ötürü vücuba değil, nedbe delalet ettiklerini belirtmişlerdir. Şafiîler ise aklî bir takım istidlallere dayanarak söz konusu emirlerin ibâha anlamında olduklarını beyan etmişlerdir. Buna karşın Zâhirîler bazı âyetleri de delil göstererek ilgili emirlerin vücûba delalet ettiklerini ileri sürmüşlerdir.

Zâhirîler tarafından benimsenen yaklaşım, nasların zahirini esas almaya dayalı olan ilkelerinin bir sonucudur. O bakımdan usulî

anlamda bir zemininin bulunduğu söylenemez. Kaldı ki cumhur bu konu özelinde görüşlerinin isabetli olmadığını birçok delil ile ortaya koymuştur. Dört mezhep tarafından benimsenen görüşler içerisinde ise, cumhurun benimsemiş olduğu görüşün tercihe şayan olduğu söylenebilir. Çünkü Hz. Peygamber'in evlenmeyi ısrarla tavsiye etmiş olması, sevap içermeyen sıradan bir amel olmadığını gösterir. Ayrıca İslam hukukçuları, ibadet yönü bulunmasa dahi sırf Hz. Peygamber'e uymak için işlenen amelin sevap kazandıracağına ittifak etmişlerdir. Dolayısıyla evlenmenin, özünde sevap veya günah kazandırmayan sıradan bir amel olduğu farz edilse bile Hz. Peygamber'e uymak adına yapılması halinde sevap kazandıracağına ihtilaf yoktur.

Kaynakça

- Abdürrezzâk es-San'ânî, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' es-San'ânî el-Himyerî. *el-Müsannef*. 12 Cilt. Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 2. Basım, 1983.
- Algül, Adnan. *el-Hülasatü'l-fikhiyye fi'l-Ahvâli's-şahsiyye*. Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2019.
- Algül, Adnan. *İzüddin b. Abdüsselâm'ın İslam Hukuk Bilimindeki Yeri ve Önemi*. İstanbul: Çıra Akademi Yayınları, 2017.
- Altun, Muhammed Latif. *Aile Hukuku Özelinde Hanefî ve Evzâî Mezheplerinin Mukayesesi*. Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2020.
- Âmir, Abdülaziz. *el-Ahvâlü's-şahsiyye fi's-Şeriatü'l-İslamiyye*. Beyrut: Dârü'l-Fikri'l-Arabi, 1984.
- Aynî, Bedruddin Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed b. Hüseyin. *el-Binâye şerhü'l-Hidâye*. 13 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000.
- Bakıllânî, Kadı Ebû Bekir Muhammed b. et-Tayyib. *et-Takrîb ve'l-irşâd*. 3 Cilt. Beyrut: Müessetü'r-Risâle, 2. Basım, 1998.

- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Huseyn b. Ali. *Ma'rifetü's-süneni ve'l-âsâr*. 15 Cilt. Şam: Dârü Kuteybe, 1991.
- Buhârî, Alauddin Abdülaziz b. Ahmed b. Muhammed. *Keşfü'l-esrâr Şerhü Usuli'l-Pezdevî*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-kitabi'l-İslami, ts.
- Cessâs, Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Râzî. *el-Fusûl fi'l-usul*. 4 Cilt. Kuveyt: Vezâretü'l-Evkâf, 2. Basım, 1994.
- Debûsî, Ebû Zeyd Ubeydullah b. Ömer b. İsa. *Takvîmü'l-edille*. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001.
- Demîrî, Ebü'l-Bekâ Kemâlüddîn Muhammed b. Mûsâ b. İsa el-Kâhirî eş-Şâfiî. *en-Necmü'l-vehhâc fi şerhi'l-Minhâc*. 10 Cilt. Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2004.
- Ebû Zehra, Muhammed. *el-Ahvâlü's-Şahsiyye*. Beyrut: Dârü'l-Fikri'l-Arabi, ts.
- Ebyârî, Ali b. İsmail. *et-Tahkîk ve'l-beyân fi şerhi'l-Burhân*. 4 Cilt. Kuveyt: Dârü'd-Diyâ, 2013.
- Genç, Mustafa. "Evlenmenin Hükmü (Şer'î Sıfatı) ve Bu Konuda İmam Şâfiî'ye Nispet Edilen Görüş". *Diyanet İlmî Dergisi* 56/2 (2020), 459-492.
- Hareşî, Ebû Abdullah Muhammed. *Şerhü'l-Hareşî 'ala Muhtasari Halil*. 8 Cilt. Bulak: Matbaatü'l-Emîriyye, 2. Basım, 1317.
- Haskefî, Alauddin Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Hisnî. *ed-Dürrü'l-muhtâr şerhü Tenvîri'l-ebâr ve câmi'l-bihâr*. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002.
- Hâşimî, Ebû Ali Muhammed b. Ahmed b. Ebi Musa eş-Şerîf el-Bağdâdî. *el-İrşâd ilâ sebîli'r-reşâd*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1998.
- Hinn, Mustafa Said vd. *el-Fikhü'l-menhecî 'ala mezhebi'l-İmami's-Şafîî*. 8 Cilt. Şam: Dârü'l-Kalem, 4. Basım, 1992.

- İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer b. Abdilaziz ed-Dimeşkî. *Reddü'l-muhtâr 'ala Dürri'l-muhtâr şerhü Tenviri'l-epsâr*. 6 Cilt. Kahire: Matbaatü Mustafa el-Bâbî, 2. Basım, 1966.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir b. Muhammed et-Tunusî. *et-Tahrîr ve't-tenvîr*. 30 Cilt. Tunus: Dârü'n-Neşri't-Tunusiyye, 1984.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir b. Muhammed et-Tunusî. *Mekâsidü's-şerîati'l-İslamiyye*. 3 Cilt. Katar: Vezâretü'l-Evkâf ve's-Şü'ûni'l-İslamiyye, 2004.
- İbn Bezîze, Ebû Muhammed Abdülaziz b. İbrahim b. Ahmed el-Küreşî et-Temîmî. *Ravdatü'l-müstebîn fî şerhi Kitabi't-Telkîn*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü İbn Hazm, 2010.
- İbn Ebi Şeybe, Ebû Bekir Abdullah b. Muhammed el-Kûfi el-Absî. *el-Müsannef*. 7 Cilt. Beyrut: Dârü't-Tâc, 1989.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Said el-Endülûsî. *el-Muhallâ bi'l-âsâr*. 12 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- İbn Kudâme, Muvaffakuddin Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Makdisî. *el-Muğni*. 15 Cilt. Riyad: Dârü'l-Âlemi'l-Kütüb, 3. Basım, 1997.
- İbn Nuceym, Siracuddin Ömer b. İbrahim el-Hanefî. *en-Nehrü'l-fâik şerhü Kenzi'd-dekâik*. 3 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002.
- İbn Nuceym, Zeynuddin b. İbrahim b. Muhammed. *el-Bahrü'r-râik şerhü Kenzi'd-dekâik*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kitabi'l-İslami, 2. Basım, ts.
- İbn Rüşd, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî. *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktsid*. 4 Cilt. Kahire: Dârü'l-Hadîs, 2004.

- İbn Rüşd, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî. *el-Mukaddimâtü'l-mümeħhidât*. 3 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslami, 1988.
- İbn Rüşd, Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtûbî. *el-Beyân ve't-tahsîl ve't-tevcîhi ve't-ta'lîl li-mesâili'l-müstehrace*. 20 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslami, 2. Basım, 1988.
- İbn Teymiyye, Ebü'l-Berekât Mecdüddîn Abdüsselâm b. Abdillâh b. el-Hadır el-Harrânî. *el-Müharrer fi'l-fikhi 'ala mezhebi Ahmed*. 2 Cilt. Kahire: Matbaatü's-Sünneti'l-Muhammediye, ts.
- İbnü'l-Arabî, Kadı Ebu Bekir Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Meâfirî. *Ahkâmu'l-Kur'ân*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 3. Basım, 2003.
- İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî. *Fethü'l-Kadîr*. 10 Cilt. Kahire: Matbaatü Mustafa el-Bâbî, ts.
- İbnü's-Şihne, Ebü'l-Velîd Lisânüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sekafî el-Halebî. *Lisânu'l-hukkâm*. Kahire: Matbaatü Mustafa el-Bâbî, 2. Basım, 1973.
- İmam Şafî, Ebü Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbas b. Osman b. Şafî' el-Muttallibî el-Kureşî. *el-Ümm*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Marife, 1990.
- İmrânî, Ebü'l-Hasen Yahya b. Ebi'l-Hayr b. Sâlim el-Yemenî eş-Şafî. *el-Beyân fi mezhebi İmami's-Şafî*. 13 Cilt. Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2000.
- İsfehânî, Ebü Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk. *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtu'l-esfiyâ*. 10 Cilt. Kahire: Matbaatü's-Saade, Kahire., 1974.

- Kâdi Abdülvehhâb, Ebû Muhammed Abdülvehhâb b. Alî b. Nasr et-Tağlibî el-Bağdâdî. *et-Telkîn fi'l-fikhi'l-Mâlikî*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Karâfî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdirrahmân el-Mısırî. *el-İhkâm fi'temyîzi'l-fetâvâ 'ani'l-ahkâm ve tasarrufati'l-kâdî ve'l-imâm*. Beyrut: Dârü'l-Beşâiri'l-İslamiyye, 2. Basım, 1995.
- Karâfî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdrîs b. Abdirrahmân el-Mısırî. *ez-Zahîre*. 14 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Garbi'l-İslami, 1994.
- Kâsânî, Alauddin Ebû Bekir b. Mes'ud b. Ahmed. *Bedâ'iu's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'*. 7 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2. Basım, 1986.
- Kelvezânî, Mahfuz b. Ahmed b. el-Hasen Ebü'l-Hattâb. *el-Hidâye 'ala mezhebi'l-İmami Ahmed*. Cidde: Müessetü Garrâs, 2004.
- Kurtûbî, Şemsuddin Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekir b. Ferh el-Ensârî el-Hazrecî. *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*,. 10 Cilt. Kahire: Dârü'l-Kütübi'l-Mısriyye, 2. Basım, 1964.
- Mâverdü, Ebü'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Bağdâdî. *el-Hâvi'l-kebîr fi fikhi mezhebi'l-İmami's-Şafiî*. 19 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999.
- Merdâvî, Alauddin Ebü'l-Hasen Ali b. Süleyman b. Ahmed. *el-İnsâf fi ma'rifeti'r-râcihi mine'l-hilâf*. Kahire: Hecer li't-Tibaeti ve'n-Neşri, 1. Basım, 1995.
- Mevsilî, Mecduddin Ebü'l-Fadl Abdullah b. Mahmûd b. Mevdûd. *el-İhtiyâr li-ta'lili'l-Muhtâr*. 5 Cilt. Kahire: Matbaatü'l-Halebî, 1937.
- Mevvâk, Muhammed b. Yusuf b. Ebi'l-Kâsım b. Yusuf el-Abderî el-Gıranâtî. *et-Tâc ve'l-iklîl li-Muhtasari Halîl*. 8 Cilt. Beyrut, 1994.

- Mihrânî, Veliyuddin Ebû Zur'a Ahmed b. Abdirrahim b. el-Huseyn el-Îrâkî. *Tahrîrû'l-fetâvâ*. 3 Cilt. Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2011.
- Molla Fenârî, Şemsuddin Muhammed b. Hamza b. Muhammed er-Rûmî. *Füsûlü'l-bedâi' fî usuli's-şerâi'*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006.
- Muttakî el-Hindî, Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kadîhân. *Kenzü'l-ummâl*. 16 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1981.
- Müzenî, Ebû İbrahim İsmail b. Yahya b. İsmail. *Muhtasaru'l-Müzenî*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Marife, 1990.
- Nefrâvî, Şihabuddin Ahmed b. Gânim b. Sâlim el-Ezherî el-Mâlikî. *el-Fevâkihu'd-devâni 'la Risâleti Ebi Zeyd el-Kayravânî*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1995.
- Nevevî, Ebû Zekeriyya Muhyiddin Yahya b. Şeref. *el-Mecmu' Şerhü'l-Mühezzeb*. 20 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Râzî, Fahrüddin Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. el-Hasen b. el-Hüseyn et-Teymî. *Mefâtîhu'l-gayb*. 32 Cilt. Beyrut: Dârü İhyai't-Türasi'l-Arabi, 3. Basım, 1420.
- Remlî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ahmed b. Hamza er-Remlî el-Menûfî el-Ensârî. *Fethü'r-Rahman bi-şerhi Zebedi İbn Reslân*. Beyrut: Dârü'l-Minhâc, 2009.
- Rûyânî, Ebü'l-Mehâsin Fahrülislâm Abdülvâhid b. İsmâil b. Ahmed et-Taberî. *Bahrü'l-mezheb fî fûru'i'l-mezhebi's-Şâfîi*. 14 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2009.
- Sa'lebî, Ebû Muhammed Abdülvehhâb b. Ali b. Nasır. *el-Meûne 'ala mezhebi âlimi'l-Medine*. Mekke: Mektebetü Nizar Mustafa el-Bâz, ts.
- Sâvî, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed el-Halvetî. *Bülegatü's-sâlik li ekrabi'l-mesâlik*. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Meârif, ts.

- Serahsî, Şemsüleimme Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl. *el-Mebsût*. 30 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Marife, 1993.
- Sertâvî, Mahmud Ali. *Şerhü Kânûni'l-Ahvâli'ş-Şahsiyye*. Amman: Dârü'l-Fikr, 3. Basım, ts.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. *Câmi'u'l-kebîr*. 25 Cilt. Kahire: el-Ezherü'ş-Şerîf, 2. Basım, 2005.
- Şa'bân, Zekiyuddin. *İslam Hukuk İlminin Esasları*. çev. İbrahim Kâfi Dönmez. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 18. Basım, 2013.
- Şâtıbî, Ebû İshak İbrahim b. Musa b. Muhammed el-Lahmî. *el-Muvâfakât*. 7 Cilt. Kahire: Dârü İbn Affân, 1997.
- Şeyhîzâde Dâmâd Efendi, Abdurrahman b. Muhammed b. Süleyman. *Mecma'u'l-enhur fî şerhi Mülteka'l-ebhûr*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü İhyai't-Türâsi'l-Arabi, 1431.
- Şirbînî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed el-Hatîb. *el-İkna' fî halli elfâzi Ebi Şüca'*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.
- Şirbînî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed el-Hatîb. *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'âni elfâzi'l-Minhâc*. 6 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Tenûhî, Zeynuddin el-Müneccî b. Osman b. Es'ad el-Hanbelî. *el-Mumti' fî şerhi'l-Mukni'*. 4 Cilt. Mekke: Mektebetü'l-Esedî, 3. Basım, 2003.
- Zeylaî, Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârîî. *Tebyînü'l-hakâik şerhü Kenzi'd-dekâik*. 6 Cilt. Kahire: Matbaatü'l-Emirîyye, 1313.

Zübeydî, Osman b. el-Mekkî et-Tevzerî. *Tavdihü'l-ahkâm şerhü Tühfeti'l-hükkâm*. 4 Cilt. Tunus: el-Matbaatü't-Tunusiyye, 1339.

Extended Abstract

Marriage is basically a legitimate contract. In fact, it has been strongly recommended by Islam because it has many personal and social benefits, as well as worldly and otherworldly benefits. However, Islamic jurists have evaluated marriage, like every legal act, within the framework of Shari'a purposes and stated that it is subject to various provisions in different situations. Because in some cases, it may be the case that marriage does not produce the desired results according to the material and spiritual situation of the person. In this framework, Islamic jurists have relied on the Shari'a rule adopted "The means that leads to the wajib is wajib, the means that leads to the haram is haram, the means that leads to the mandub is mandub, and the means that leads to the makruh is makruh" shaped they have endured on the shar'i rule adopted by the unanimous. Based on this, they have considered the provision of marriages according to both its possible consequences and the nature and condition of the person to be married.

According to all Islamic jurists, it is getting married obligatory for a person who has the desire and opportunity to marry if he or she has no worries about persecuting his wife and if there is a risk of committing adultery. Because it is haram to approach adultery. It is fard to avoid the things that will lead to haram. If such a person is not in danger of committing adultery, it is mustahab for her to marry. For, it is better for such a person to marry, if not to satisfy her lustful desires, but to contribute to the continuation of the lineage and the proliferation of the Islamic Ummah. It is makruh for a person marry who has the desire and opportunity to marry but is worried about wronging his wife and is in danger of committing adultery. If such a

person does not have the risk of committing adultery, it is haram to marry. Because the, it is not enough just to have desire and financial means to get married. At the same time, it is necessary to have the qualifications to fulfill the rights and obligations resulting from marriage. It is also haram for a person who does not have the desire or opportunity to marry to marry. Because the marriage of such a person will cause a violation of human rights without any justification. Violation of human rights is haram. According to some Islamic jurists, it is makruh for a person marry who has the desire to marry but does not have the means to marry, but according to others, it is permissible. According to Hanafî and Hanbalis, it is mustahab marry for a person who does not have the desire to marry but has the opportunity to marry. The marriage of such a person is mandub according to the Malikis, mubâh according to the Shafiis, and wajib according to the Zahirites. Although Maliki jurists, unlike Hanafi and Hanbalis, have considered marriage in case of itidal as mandub, in fact, there is no conflict between them. Because the mustahab, which is a fiqh provis, is a variant of mandub, which is a procedural provis. Mandub, on the other hand, includes the Sunnah of the Prophet. Therefore, according to all three madhhabs, the ruling of marrying in case of itidal is sunnah.

The disagreements of the sects about the ruling of marriage in in case of itidal stemmed from their different evaluations of the evidence. Based on some evidence, Hanafi, Maliki and Hanbalis stated that the orders in the hadiths for marriage do not mean wajib but in the sense of mandub. The Shafiis, on the other hand, declared that the aforementioned orders mean in the sense of mubah based on a number of rational deductions. On the other hand, the Zahirites claimed that the relevant orders were in the sense of obligatory by showing some verses as evidence.

It cannot be said that the view adopted by the Zahiris has a procedural basis. Already, Islamic jurists belonging to four sects have proven with many evidences that their views on this issue are not correct. Among the views adopted by the four sects, it can be said that the view adopted by the majority is preferable. Because the Prophet's insistence on marriage shows that it is not an ordinary deed that does not contain rewards. In addition, Islamic jurists have unanimously agreed that even if it is not considered a worship, an action done just to obey the Prophet will earn rewards. Therefore, even if it is assumed that marriage is a normal deed that does not earn merit or sin in its essence, there is no dispute that it will gain rewards if it is done in order to follow the Prophet.